

Posudek diplomové práce

Jana Grochol : *Métamorphoses du corps féminin dans la littérature française contemporaine*

Dlužno předeslat, že i když téma je v úvodu práce vymezeno přesně v tom smyslu, jak bude dál pojednáno, název práce je vyjadřuje neúplně. Nejde totiž o přítomnost ženského těla a jeho proměn ve francouzské literatuře vůbec, nýbrž jen v literatuře ženských autorek; o ženském těle píše přece odedávna i muži (určitě víc než ženy o těle mužském), ale o tento obraz tu nejde vůbec, ani v konfrontaci — ta probíhá pouze v rovině ideologického (*falokratického*) „mužského útlatku“.

Práce tedy analyzuje ženskou zkušenost vlastní tělesnosti, jak se projevuje v dílech z mladistvého období tří autorek dnešní střední generace, tedy už uznávaných: Amélie Nothombové, Marie Darrieussecqové a Marie NDiaye. Diplomantka právem zdůrazňuje, že jde o novum, vyznačující podstatný vývoj a vzestup literární tvorby, v níž se stále lépe a otevřeněji odhaluje bytí člověka z jeho ženské stránky. Prožitek ženského těla, který je ve zvolených dílech ztvárněn, je ovšem prožitek nešťastný, odcizený a bezvýhodný: mentální anorexie jako odmítnutí dospělého těla (Nothombová), osvobození od „těla krásného pro mužskou touhu“, avšak jen únikem do oblidnosti (Darrieussecqová a její *hyperbolické podobenství*), krvavá nechutnost těla u NDiaye (to, že tělo je u ní zdrojem „fyziognomonické“ interpretace, je pravda, jenom není v práci tento pojem s příslušnou interpretací ani náznakem propojen). Všechna analyzovaná díla tedy ukazují až patologickou formu odcizení jako bezmála nevyhnutelný výchozí moment emancipace ženského těla.

Práce svědčí o dobrém zvládnutí sekundární literatury, a to i tehdy, když poměrně letmo klouže po povrchu věcí, tj. zejména v nástinu obecných rámců. Analýza zvolených románů je kvalitní, s přiměřeným využitím kontextu ostatního díla autorek, pokud je to na místě. Také základní struktura je dobře zvládnutá, takže práce se dá v zásadě hodnotit jako uspokojivá.

Někdy nám tu však přece jen chybí vůle zarýt trochu hlouběji pod hladký povrch převzatých interpretací, osobnější zaujetí, větší problematizace a prohloubení jednoduchých a očekávaných feministických perspektiv. Nadmíru lehké přelety obecných témat jako by ukazovaly, že je tu všechno vcelku samozřejmé a trvale uznané: tak celá historie feminismu je „zmáknutá“ na dvou stránkách; a zcela příznačné je teoretické zpracování postmodernismu, svědčící především o tom, že základní parametry této všeobecné skládky se nazývají *krátká paměť* a *páté přes deváté*. Krátkou paměť diplomantka sama implicitně uznává (princip sezónního veledíla), ale na to, aby ji změnila úplně, by její vlastní paměť musela být trochu delší. Ze všech rysů postmodernismu, které podává, je totiž originální jen jeden: „*Les écrivains sont plutôt isolés et réticents à l'égard d'un engagement théorique.*“ Při výčtu všech ostatních člověk nadaný delší pamětí nevychází z údivu: kdo četl aspoň některé práce literárních kritiků 50. let minulého století, jako byli Gaëtan Picon nebo René-Maril Albérés, našel by u nich všechny charakteristiky, jež si dnes přisvojuje postmoderna, určené jako základní rysy modernismu: dílo, které je zároveň reflexí o možnosti díla (Proust a veškerá moderní poezie)¹, fragment jako uznaný typ díla (Kafka, Michaux, Perros a tolik dalších!), ironické podvracení starších kulturních vzorů, mystifikace a parodie (to je prosím Lautréamont, 1869, a Rimbaud, 1871–1873) a zvláště podařená „intertextualita“, na kterou se hledí málem jako na zjevení, když jde jen o jiný pojem pro to, co literární věda studuje odjakživa pod názvem vlivy, zdroje, geneze a ohlas díla. Převědeme-li pak intertextualitu na její nejvlastnější prazáklad, tedy na fakt, že novorozený člověk jazyk neovládá a musí se ho naučit od svých generačních předchůdců, zbývá znepokojivá otázka, zda zbytnělá intertextualita a její okázalé zdůrazňování nejsou především zna-

¹ V této souvislosti mi není vůbec jasné, jak se slučuje Lyotardovo vymezení postmodernismu jako *incrédulité à l'égard des métarécits*, což by bylo logičtější, s „metatextualitou“ (pronikáním teoretických úvah) do vyprávění.

kem vzrůstající jalovosti přesycené kultury. Nahradit inspiraci a tvůrčí mohutnost intertextualitou, tot' vskutku úspěch, zvláště příznačný pro staletý kulturní návyk (intertext) francouzský!

Sotva lze ovšem přičítat diplomantce k tíži, že důvěřuje současným autoritám v oblasti literární teorie. Spíš se tím nastoluje otázka metodická, zda je vůbec vhodné zadávat k zpracování témata tak bezprostředně současná, když základním posláním vysokého učení by mělo být právě rozšiřování té postmoderně krátké paměti (která je ostatně s intertextualitou v dost paradoxním rozporu, vzhledem k jejich pokojné koexistenci v rámci všeobecné všehochuti).

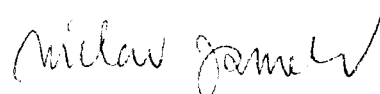
S šíří paměti totiž souvisí i šíře perspektiv, které si naše zvědavost dokáže otevřít. Zde už lze diplomantce vytknout, že nemá dost vlastní hloubavosti, aby ji napadly některé otázky, které vyvstávají dosti zřetelně, např. otázka ženského narcisismu (evidentní jak v případě anorexie, tak v souvislosti s tematizací zrcadla); nebo závažná otázka, zda muž (vlkodlak), místo aby byl vnímán jen jako ideologický konstrukt, nenaráží na své vlastní problémy s prožíváním a přijetím svého těla, které jsou srovnatelné na přiměřenější úrovni, totiž *zkušenostně*; protože zkušenost má být konfrontována se zkušeností, a to je také nejvlastnějším úkolem literatury (v tom případě by se musely přibrat jiné autorky, jako např. Emmanuelle Bernheimová). Jiný problém: nepoměr mezi tzv. mužským útlakem a naprostou nevýrazností mužských postav přinejmenším u Nothombové a NDiaye (zde připadá úvahu průnik dvou témat: ženské zkušenosti a rozkladu tradičních společenských struktur, podřívajícího nejprve sebedůvěru mužů).

Práce je psána francouzštinou pro dosažený stupeň vzdělání a praxe vcelku dobrou. Její kvalita nicméně dost kolísá, sémantická i syntaktická jistota je pořád poměrně křehká. Nepřehlednutelné chyby se tu počítají spíš na desítky a nelze je ani všechny vyjmenovat. Namátkově ukázky:

Chyby v užití členu porůznu; s. 11: *recettes pour atteindre (obtenir) ce corps svelte... l'une des prémisses (conditions ?) de la vie heureuse ; opérations ; objet de recherches* spíše než *sujet* ; s. 12: *l'année tournante de 1968 (incompréhensible)* ; v pozn. 9, obrat *majorité des textes* vyžaduje sloveso v plurálu; s. 13: *qui préconise l'intertextualité*, sloveso tu nedává smysl; *la question du corps féminin en tant que personnage principal* (ženské tělo je někde hlavní postavou?); s. 14 má být *la croyance... dans le progrès scientifique et technique, caractéristique pour la modernité...* Zcela nejasná je věta na konci odstavce: čeho se týká pojem *système binaire*? Strukturalismu? A máme si představovat, že až do postmoderny nebyl svět promyšlen ve své komplexnosti? S. 15, má být spíš „le roman ne doit pas servir *comme* interprétation...“; níže má být „reconquête de *la* légitimité que ce genre a perdue...“; s. 16 *s'élargir* je tu bohemismus, mělo by být nejspíš *s'étendre* ; o řádek níž mělo by být „*les mots* postmodernité et... sont souvent *utilisés*...“, „*théorie... proposée*“, „selon *son* expression“; s. 17, závadná konstrukce: „n'inspire aucunement le lecteur à l'identification“; s. 18, obrat „les discours *qui dévient* des discours dominants“ je nesrozumitelný; nejasná formulace, s. 20: „La 3e vague féministe revisite, à partir des années 90, les accomplissements de la deuxième vague afin de faire disparaître...“; les objectifs... atteints“; s. 21 „S. de Beauvoir qui devenue une véritable icône...“; „l'avènement de l'écriture féminine, proposée (*projet formulé ?*) par Cixous, comme *une* défense...“; „l'écriture doit *sortir* (?) directement du corps féminin“; nepřehledná syntaxe: „l'universalisme républicain qui a contribué à l'exclusion des femmes de la vie publique menant jusqu'au retard du mouvement d'émancipation féministe au XXe siècle...“ Povšechně nadužívání tvarů slovesa *vouer*, místo *consacrer*, nebo, na s. 35: „Nothomb voue (*accorde*) le plus d'attention“; s. 24: „est voué à l'échec“ by mělo být *se solde par un échec* ; tamtéž, 1. řádek: „Les trois écrivaines étudiées ici *participent à la nouvelle voix féminine* (?)“; s. 26, 1. řádek, lépe by bylo *carrière de professeur... à peine commencée et se consacre ...*“; dál „le titre équivoque présente *quelques problèmes* de traduction“, je to jen jeden problém, „le deuxième *penchant* du titre“ je nesmysl; na s. 29 nemístné zeugma u přechodníků: „C'est en préparant méticuleusement la sortie de ses livres, (*en*) ménageant..., (*en*) gardant...“; s. 30, úplný zmatek v rodech, navíc v přepisu citátu: „une des meilleurs jeunes romanciers français, Marie NDiaye...“; s. 34, mj. podivné použití slovesa *emprendre*... ; s. 37 infinitivní konstrukce „Amélie considère constituer“...

Takto by se dalo pokračovat dlouho, skoro na každé straně najdeme dvě až tři takovéto větší či menší chyby; celkově nejde sice o debakl, ale přece jen o nadměrné množství nečistot.

Přes všechny připomínky považuji základní úkol za zvládnutý a práci doporučuji k obhajobě.

Doc. PhDr. Václav Jamek

V Praze 21. května 2009